

פרק ד' – החלופות האסטרטגיות למדיניות הישראלית

מרחב החלופות והקריטריונים לבחינתן

בפרק זה יוצגו החלופות האסטרטגיות של ישראל על מנת להשיג את מטרת המלחמה והתכלית שהוצגו בפרק ג'. זאת בהתבסס על ההנחות העיקריות הבאות: איום חמור על ישראל הולך ומתפתח בזירה הצפונית; המאמצים להימנע ממלחמה מוצו; ואסטרטגיית המב"ם לא סיפקה את המענה הנדרש. על כן, ישראל אינה יכולה להימנע עוד ממהלך צבאי לצמצום או להסרת האיום עליה ולשמירת עליונותו הצבאית של צה"ל. נבחנו **שלוש דרכי פעולה עיקריות** העשויות לקדם יעדים אלה. דרכי פעולה אלה נבדלות זו מזו בתכליתן הקונקרטית ובהיקף הלחימה הנדרש להשגתן. החלופות מוצגות באופן מדורג, החל מעימות מוגבל ועד מערכה רחבה. משך הלחימה משתנה גם הוא בכל אחת מהחלופות, מהקצר (ימים ספורים) לארוך יותר (מספר שבועות). יודגש כי כל אחת מהחלופות יכולה לעמוד בפני עצמה, ובה בעת ייתכן מעבר מחלופה לחלופה תוך כדי לחימה, נוכח הקושי לשלוט בגבולות המערכה ובמשכה. החלופות העיקריות שגובשו ומוצעות לבחינת הדרג המדיני הן:

הקריטריונים העיקריים שלאורם נבחנו החלופות הם:

- יכולת המימוש של מטרות המלחמה והתכלית של המהלך הצבאי.
 - ההישגים הצפויים מול המחירים בעקבות המלחמה.
 - יכולת השליטה של ישראל בגבולות המערכה ובמספר הזירות הפעילות.
 - משך הזמן הנדרש למימוש התכלית, נוכח האיום החמור הצפוי לעורף הישראלי ככל שנמשכת הלחימה.
 - אם ובאיזו מידה המעשה הצבאי ירחיק את המלחמה הבאה.
- להלן פירוט הרציונל של כל אחת מהחלופות, המשמעויות העיקריות הנובעות מאימוצן כדרך פעולה וכן הסיכונים והדילמות למקבלי ההחלטות.

חלופה א' – התקפה ממוקדת להסרת איום הטילים המדויקים

הרעיון העומד בבסיס חלופה זו הוא שהולך ומתפתח איום חמור על ישראל, ולכן עליה להקדים ולפעול כדי לגדוע אותו. מדובר בעיקר בהתקדמות ניכרת בפרויקט

דיוק הטילים בהובלת איראן, ובמיוחד אם יישא פרי וברשות חיבאללה יהיה מספר רב של טילים מדויקים (להערכתנו, יותר מ־500) שיהוו איום חמור ביותר על נכסים אסטרטגיים בישראל. כך גם לגבי אפשרות של פיתוח יכולות אסטרטגיות אחרות המאיימות על היתרון היחסי והאיכותי של ישראל במעגל הראשון, שיש בהן כדי לשנות את מאזן הכוחות. בנסיבות אלה, על פי חלופה א ישראל תיזום מהלך צבאי מוגבל שיכלול התקפה ממוקדת להסרת איום זה, תוך ניסיון לשלוט במדרגות ההסלמה, בשאיפה לא להיגרר למערכה רחבה ולשמר את חופש הפעולה של צה"ל.

יזומה כזו של ישראל למתקפת מנע או מכה מקדימה מצריכה היערכות למהלומת אש ממוקדת שאפשר כי תסתיים תוך ימים ספורים, תוך הסבת נזק כבד בעיקר ליכולות חיבאללה, אך עלולה גם להתפתח למערכה רחבה. למרות היתרונות שבהפתעת האויב, נדרש להיערך לאפשרות של הסלמה, ולכן נדרש במקביל לגייס ולרכז כוחות יבשה לבלימת מתקפה קרקעית של חיבאללה, ובמקביל להציב אופציה מיידית לתמרון יבשתי לשטח לבנון, בד בבד עם היערכות מלאה בעורף.

הסיכון המרכזי בריכוז הכוחות לאורך החזית נובע מהפוטנציאל הגבוה להידרדרות למערכה רחבה, בשל חשש של חיבאללה שלכך מתארגנת ישראל וכן פגיעות הכוחות בימ"חים ובשטחי הכינוס. מצב זה יקשה על ישראל לשלוט במדרגות ההסלמה, ואם תרצה למנוע הידרדרות למלחמה רחבה בכל מחיר היא תידרש לאיפוק, גם במחיר של פגיעה בצה"ל ובעורף. במישור המדיני יש להביא בחשבון כי ישראל עלולה להיות מואשמת בתוקפנות ובאחריות לתוצאות הקשות הצפויות ממלחמה בהיקף נרחב.

סיכום ניתוח חלופה א' – התקפה ממוקדת להסרת איום הטילים המדויקים

<ul style="list-style-type: none"> • הסרת איום הטילים המדויקים / יכולות נוספות הפוגעות ביהרון היחסי של ישראל • החלשת האיום והרחקתו, תוך שימור חופש הפעולה לצה"ל • הימנעות מהידרדרות למלחמה רחבה, תוך הקרנת נחישות 	 <p>תכלית</p>
<ul style="list-style-type: none"> • יזומה למתקפת מנע / מכה מקדימה • מהלומה מוגבלת וממוקדת באש להשמדת היכולת המדויקת ויכולות ליבה • ריכוז כוחות והיערכות צבאית הגנתית במרחב הצפון, למניעת הסלמה • מוכנות למצבי הסלמה – יום קרב עד מלחמה כוללת • היערכות מלאה של העורף במתכונת חירום 	 <p>משמעות צבאיות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • נדרשת הפתעה – ריכוז כוחות והיערכות הגנתית רק לאחר תחילת ההתקפה • פוטנציאל רב להידרדרות – שליטה מוגבלת במדרגות ההסלמה • הכלה ואיפוק גם במחיר של ספיגה בצה"ל ובעורף • בניית לגיטימציה לפעולה • כיצד מונעים את הרחבת המערכה? האם ניתן למנוע את ההתעצמות בהמשך? 	 <p>סיכונים ודילמות</p>

חלופה ב' – מערכה לפירוק כוחות הציר השיעי בזירה הצפונית ולהחלשתם

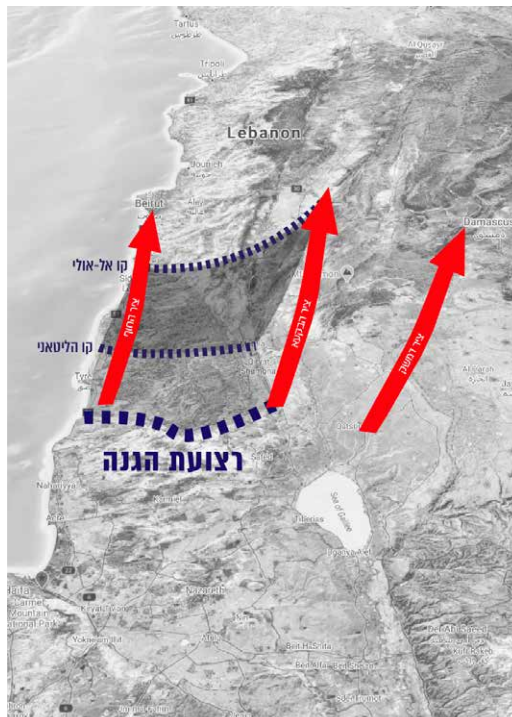

ההיגיון המסדר של חלופה זו הוא שישראל נגרת ליזום – שלא ברצונה או ביוזמת האויב – מלחמה במספר זירות במקביל, המבוססת על הערכה שיש לטפל ברכיבי הציר האיראני-שיעי לאורכו ולהביא לפירוקו, או למצער להחלשתו. לפיכך התכלית שתקבע למערכה תתמקד בחוליות הציר מעיראק דרך סוריה ללבנון, אך לא ב"ראש הנחש" – משטר האייתולות באיראן. זאת תוך מאמץ צבאי ומדיני מקביל להרחבת חופש הפעולה של צה"ל ולהנעת מעורבות בינלאומית, שתוביל בסיום הלחימה להסדר אזורי, ליציבות ולשקט לאורך זמן.

המשמעות הצבאית של חלופה זו היא שיש צורך להיערך למלחמה כוללת בשתי זירות לפחות. צה"ל יידרש לגיוס נרחב ולהיערך לכך שהעורף כולו יהיה תחת אש. להשגת התכלית תידרש מערכה באש לפגיעה קשה בכוחות הציר בלבנון, בסוריה וייתכן גם בעיראק, ובמיוחד לפגיעה במערכי הטילים ובתשתיות הצבאיות. זאת בצד היערכות הגנתית בקו המגע ותפיסת שטחים שולטים בדרום לבנון, בטווחים של עד 10 קילומטרים מהגבול, כדי לשבש את התארגנות האויב לחדירת כוחות לשטח

ישראל. בחלופה זו יידרש גם תמרון קרקעי מוגבל בדרום לבנון, וייתכן גם (באופן בלתי נמנע) בצפון רמת הגולן, להסרת האיום הקרקעי ולצמצום שיגורי הטילים ולהאיץ את סיום המלחמה. ישראל תידרש גם לפעולה בערוצים המדיניים כדי לקדם מנגנון סיום למלחמה בהתערבות חיצונית, בנקודת הזמן הרצויה לה ובתנאים שישמרו את הישגיה. הסיכון המרכזי הגלום בחלופה זו עבור ישראל נובע מהקושי שלוט במשך המלחמה ובהיקפה. קיים סיכון כי המערכה תתרחב אף מעבר לשתי זירות, ובהיעדר מנגנוני סיום תהיה זו **מלחמה ארוכה ושוחקת**. קיימים סיכונים נוספים במרחב המדיני-אסטרטגי, בדמות שחיקה בלגיטימציה הבינלאומית לישראל בשל הפגיעה הקשה הצפויה למדינה הלבנונית ולאוכלוסייתה, אך זאת בכפוף להיקף הפגיעה בתשתיות האזרחיות ובאוכלוסייה בישראל. ככל שהפגיעה בישראל תהיה קשה יותר, כך המערכת הבינלאומית תגלה הבנה רבה יותר למהלכי התגובה ההרסניים של ישראל. מעבר לכך, החלשת המדינה הלבנונית עלולה להיות לישראל לרועץ אם בלבנון ישרור כאוס וחזבאללה ינצל זאת להמשך התעצמותו הצבאית ולהרחבת דריסת הרגל של איראן בלבנון, במקביל להתבססות גורמי הציר בסוריה. במקרה זה ישראל תשלם מחיר צבאי-כלכלי-מדיני כבד, ללא הישגים משמעותיים עבורה.

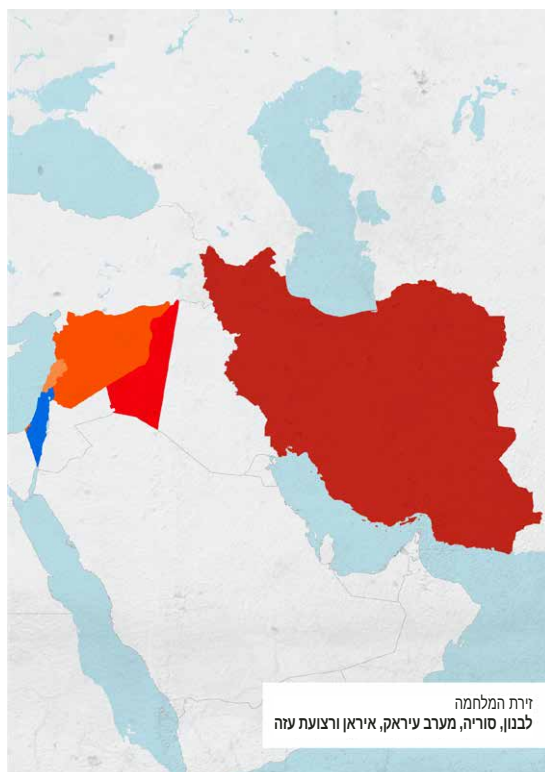
חלופה ב' – תמרון ישראלי בשתי זירות לפחות

סיכום ניתוח חלופה ב' – מערכה לפירוק כוחות הציר השיעי בזירה הצפונית

<ul style="list-style-type: none"> • פירוק הציר השיעי, החלשת כוחותיו במגעל הראשון והרתעתם • הרחבת חופש הפעולה של צה"ל • התנעת מעורבות בינלאומית שתתרום ליציבות ממושכת 	 <p>תכלית</p>
<ul style="list-style-type: none"> • מאמץ עיקרי בלבנון; גיוס נרחב; עורף תחת אש • היערכות הגנתית בגבול לבנון וברמת הגולן, למניעת הישגים מהאויב • מערכה לפגיעה קשה בכוחות הציר בלבנון, בסוריה ובעיראק, בדגש על מערכי הטילים ותשתיות צבאיות • תמרון יבשתי מוגבל להסרת איום קרקעי וביסוס הניצחון (דר"ל, צפון רמה"ג) • מנגנון סיום בהתערבות חיצונית (צד שלישי, לחץ בינלאומי) 	 <p>משמעות צבאית</p>
<ul style="list-style-type: none"> • קושי לשלוט במשך המלחמה ובהיקפה – סיכון להתפתחות מלחמה רב-חזיתית • שליטה מוגבלת במנגנוני הסיום – פוטנציאל למלחמה ארוכה ושוחקת • החלשת מדינת לבנון, המשך התבססות הציר השיעי, התחזקות חזבאללה בלבנון • מחיר גבוה עבור "תיקו אסטרטגי": "הדילמה שבפגיעה במדינה הלבנונית 	 <p>סיכונים ודילמות</p>

חלופה ג' – מערכה רחבה להסרת האיום הצבאי וליצירת שינוי אסטרטגי יסודי

הרציונל של חלופה זו הוא שגבולות המערכה (חלופות א' וב') עלולים להתרחב **כתוצאה מהידרדרות**, למשל בעקבות תקיפה של אתרי הגרעין באיראן על ידי ישראל או ארצות הברית, או ביוזמה של האויב, עד כדי מלחמה רחבה מרובת זירות וממושכת, הכוללת לחימה באיראן. מטרתה של ישראל, אם תתפתח מערכה כזו, צריכה להיות יצירת שינוי אסטרטגי יסודי במציאות המדינית-ביטחונית בזירה הצפונית. בכלל זאת, שינוי במאזן הכוחות ובכללי המשחק על מנת להוביל בטווח הארוך לשינוי במאזן הכוחות בין ישראל לאיראן, ובתוך כך גם שינוי מאפייני האיום מצד לבנון וסוריה. התכלית מבחינת צה"ל תהיה הכרעת הכוח הצבאי של הציר האיראני-שיעי במעגל הראשון – בלבנון ובסוריה – בשאיפה להוביל לשינוי פנימי בלבנון; לחיסול האחיזה האיראנית בלבנון ובסוריה; לחילוץ סוריה מכבלי איראן; לפגיעה בתשתיות אסטרטגיות באיראן, כדי לשבור את תפיסתה של הפעלת השלוחים, בעוד הבית באיראן מוגן ובטוח. כל זאת תוך ביצור מעמדה המדיני של ישראל וכוחה הצבאי.

חלופה זו משמעותית צבאית מרחיקות לכת נוכח הצורך לנהל מלחמה כוללת שתקיף עד ארבע זירות. לכך ידרשו גיוס כללי והיערכות חירום בכל הזירות. תידרש היערכות של צה"ל לפתיחה במכת אש מקדימה על מנת לצמצם את הפגיעה בעורף; להתמודדות עם מתקפת טילים וחימושים מהאוויר ממספר זירות במקביל; ולתמרון קרקעי מהיר ועמוק בלבנון, תוך איום על ביירות. זאת בצד אפשרות לתמרון מוגבל בסוריה, יחד עם תקיפה נרחבת באש על תשתיות צבאיות ודו-שימושיות בלבנון, בסוריה ובאיראן. יש ליכור כי לאורך כל המערכה הארוכה הזו העורף הישראלי יהיה נתון תחת אש, אשר היקפה ייקבע בהתאם למידת הצלחתו של צה"ל לפגוע ביכולות האויב, וכן לפי היקף אמצעי ההגנה האווירית שיעמדו לרשותו.

מבחינה צבאית, הקושי העיקרי הכרוך בחלופה זו נובע מהצורך לנהל **לחימה במספר זירות במקביל**, לרבות אפשרות שאיראן תצליח לעודד את חמאס והג'האד האסלאמי לפתוח זירת לחימה בדרום – ירי טילים ופעילות לאורך גדר הגבול היבשתי עם רצועת עזה ובים, במקביל לתקריות אלימות ביהודה ושומרון. כל זאת כאשר העורף כולו נתון תחת אש. כן קיימת אפשרות כי מלחמה זו תסלים ותידרדר **למלחמה אזורית**, לרבות לחימה מול אויב במעגלים רחוקים יותר – הכוונה בעיקר לשיגור טילים בליסטיים וטילי שיוט מתוך איראן. מעורבות ישירה של איראן בלחימה משטחה תעורר דילמה קשה בישראל, בשל הצורך בתגובה חריפה כגון תקיפה ישראלית בתחום איראן, דבר שיביא למתיחת יתר של הכוחות וזירת פעילותם.

במישור המדיני-אסטרטגי, במערכה זו תהיה חשיבות יתרה ומרכזית לתיאום עם **ארצות הברית** לשם הבטחת העברתו של הסיוע הצבאי הנדרש לצה"ל; קבלת תמיכה מדינית לאורך כל המלחמה; תיאום עמדות לגבי אופן סיום הלחימה וסיוע לגיבוש מנגנוני סיום אזוריים, שישמרו את ההישגים הישראליים במישור הצבאי והמדיני

ויבטיחו את השינוי במציאות האסטרטגית, ללא יכולת של הציר השיעי להשתקם ולבנות איום מחדש. זאת בעיקר בנסיבות של לחצים על ישראל בזירה הבינלאומית, אם היא תיתפס כאשמה בהידרדרות למלחמה אזורית. בתוך כך יש לציין כי במלחמה הבאה אפשר שתעמיק מעורבותה של רוסיה, משום נוכחותה בסוריה והאינטרסים שלה במרחב. לרוסיה פרופיל השפעה שלילי בעיקר מבחינת ישראל, ועל מנת לנטרלו חשוב ביותר לשמר את הדיאלוג עימה לאורך כל המלחמה, ולשלב בכינון ויישום מנגנוני הסיום והייצוב.

לסיכום, חלופה זו מציעה מלחמה ממושכת ורוויית סיכונים כדי לחולל שינוי יסודי ועמוק בזירה הצפונית, והיא מציבה דילמה קשה לדרג המדיני: האם נכון לשלם מחירים גבוהים כל כך בחזית ובעורף תמורת הישג לא ודאי?

סיכום ניתוח חלופה ג' – שינוי יסודי במצבה האסטרטגי של ישראל

<ul style="list-style-type: none"> פירוק / שבירת הכוח הצבאי של הציר השיעי במעגל הראשון (סוריה ולבנון) יצירת תנאים לשינוי יסודי במציאות הביטחונית-מדינית בזירה הצפונית: שינוי פנימי בלבנון, דחיקת איראן ושלוחיה מסוריה והחלשת השפעתה בלבנון, ביצור מעמד ישראל בניית תנאים לטווח הארוך: בסיס לשינוי ביחסי ישראל עם לבנון וסוריה 	 <p>תכלית</p>
<ul style="list-style-type: none"> מלחמה כוללת בשתי חזיתות לפחות (לבנון וסוריה): גיוס כללי והיערכות חירום בכל הזירות מכה מקדימה: פגיעה במאחזי הציר השיעי לאורכו – לבנון, סוריה ועיראק תמרון מהיר ועמוק בלבנון (איום על ביירות) ותמרון מוגבל בסוריה לעבר דמשק תקיפה נרחבת של תשתיות צבאיות ודו-שימושיות בסוריה ובלבנון, בעיקר תעשייה צבאית תפקוד העורף תחת אש לזמן ממושך נדרש סיוע של ארה"ב ותיאום עימה 	 <p>משמעות צבאית</p>
<ul style="list-style-type: none"> הידרדרות אפשרית למלחמה אזורית, לרבות מעגל שלישי (שיגור טילים מעיראק ומאיראן) הקושי בלחימה בכל הזירות במקביל, לרבות האפשרות לפתיחת חזית באיו"ש ובעזה מעורבות מעצמתית, תפקיד שלילי לרוסיה וחוסר גיבוי אמריקאי לאורך כל המערכה אפשרות כפיית סיום טרם השגת המטרות ניצול הזדמנות לתקיפת תשתיות גרעין באיראן? השפעה על החוסן הלאומי קושי ביצירת מנגנוני סיום; אופן יציאת הכוחות ומנגנוני הסדרה לשמירה על ההישג הישג לא ודאי מול מחירים גבוהים בחזית ובעורף 	 <p>סיכונים ודילמות</p>